

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛЦА

«31» _____ 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РАНЬОХРИСТИЯНСЬКА ТРАДИЦІЯ ТА ІСТОРІЯ ПРАВОСЛАВ'Я**

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	031 Релігієзнавство
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Релігієзнавство
спеціалізація	-
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	III
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі:

Харьковщенко Євген Анатолійович, д.ф.н., завідувач кафедри релігієзнавства

Пасічник Олександр Сергійович, к.ф.н., доцент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. _____ «31» 08 2022р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ («__») «__» 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробники:

Харьковченко Євген Анатолійович, доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри релігієзнавства;

Пасічник Олександр Сергійович, кандидат філософських наук, доцент кафедри
релігієзнавства.

Затверджено

« 26 » серпня 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства

 (Євген ХАРЬКОВЩЕНКО)

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року №2

Голова науково-методичної комісії (Ірина МАСЛІКОВА)

« 31 » серпня 2021 року

Транслюовано на 2022-2023 н.р. Зр. № від 31.08.2022р.
Маслікова ІІ

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з історією християнства до розколу 1054 року та з особливостями функціонування православних церков. Забезпечення стійкої системи знань про специфіку формування християнського віровчення загалом і православ'я – зокрема. Розуміння студентами місця православного християнства в історії людства та України.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни. До початку вивчення цього курсу студенти мають відповідати загальним вимогам до знань та вмінь, що висуваються при навчанні у вищих навчальних закладах.

Вміти збирати та інтерпретувати інформацію щодо релігійних феноменів; використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Володіти елементарними навичками наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно релігійних подій та явищ.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Ранньохристиянська традиція та історія православ'я» належить до переліку обов'язкових дисциплін ЗВО та викладається у III семестрі бакалаврату. Навчальна дисципліна знайомить студентів із ранньохристиянською традицією та історією православ'я. Розглядаються ідейні джерела християнства, історія формування віровчення. З'ясовуються причини та обставини розколу 1054 року на католицизм та православ'я. Досліджуються обставини формування та особливості функціонування православних церков.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про ранньохристиянську традицію та історію православ'я, особливості формування християнського віровчення, взаємодію християнської церкви з державою на ранніх етапах та в країнах Вселенського православ'я. В результаті навчання студенти мають не лише продемонструвати масив теоретичних знань, але й засвоїти та використовувати ці знання у своїх самостійних дослідженнях християнства, вміючи надавати неупереджену експертну оцінку дослідженим явищам та феноменам.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК6. Здатність використовувати у професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку релігій світу, типологію та історичні форми релігійних традицій.

ФК11. Здатність здійснювати аналіз даних соціологічного дослідження релігійних явищ та процесів.

5. Результати навчання

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	предмет, об'єкт, методологічні принципи, методи дослідження історії релігії;	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота, іспит	5

1.2	основу проблематику періодизації історії християнських церков та критично осмислювати ці питання;	Семинар, самостійна робота	Усна доповідь, есе, іспит	5
1.3	ідейне підґрунтя християнського віровчення та його специфіку в церквах Вселенського православ'я	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота, іспит	5
1.4	основні положення християнства про Ісуса Христа; вчення про Ісуса Христа в інших релігіях	Лекція Самостійна робота	Іспит	10
1.5	Зміст та історію створення основних ранньохристиянських текстів	Лекція Семинар, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота, іспит	5
1.6	Вселенські собори, їх кількість, основні рішення та наслідки для подальшої історії церков Вселенського православ'я	Лекція Семинари, самостійна робота	Усні доповіді, іспит	16
Вміти:				
2.1	демонструвати знання спеціалізованої літератури з історії православної християнської церкви	Семинари, самостійна робота	Усні доповіді, есе, іспит	5
2.2	Пояснювати та обґрунтовувати логіку рішень, прийнятих на Вселенських соборах з позицій їх учасників, використання цих рішень в становленні автокефалії православних церков	Семинар, Самостійна робота	Усні доповіді, іспит	10
2.3	визначати місце християнства і православ'я у соціальній і духовній структурі суспільства певного історичного періоду;	Семинар, Самостійна робота	Письмова контрольна робота, іспит	10
2.4	аналізувати історичні факти і події в християнстві до і після розколу 1054 року (православний аспект);	Семинар, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії,	5
2.5	оперувати засвоєними знаннями на практиці;	Семинари, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	5
2.6	здійснювати пошук, систематизацію та інтерпретацію додаткової інформації, необхідної для вивчення проблематики курсу	Самостійна робота		5
комунікація:				
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої релігієзнавчої літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт;	Семинари, самостійна робота	Усні доповіді, есе	3
3.2	презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе,	Семинари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	3

	презентацій, конспектів;			
3.3	формулювати і аргументувати власну думку в ході дискусії з проблем історії християнства взагалі і православ'я зокрема та їх сучасної суспільної ролі; вести полеміку стосовно даних питань на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом курсу.	Семінари	Дискусії	3
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу стосовно питань курсу;	Самостійна робота	Усні доповіді, есе, дискусії	2
4.2	вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни														
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2
Програмні результати навчання														
ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією з різних джерел, критично її аналізувати, інтерпретувати, класифікувати, систематизувати з метою розв'язання релігієзнавчих проблем.	+				+							+		
ПРН 5. Знати і застосовувати у професійній діяльності основні поняття, теорії та методи релігієзнавства.		+							+					+
ПРН 6. Характеризувати основні етапи історії релігій світу, особливості історичної типології релігійних уявлень.			+			+					+			
ПРН 9. Використовувати інформаційні технології для виявлення сучасних тенденцій співіснування релігій та конфесій в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу.				+			+							+
ПРН 13. Здійснювати аналіз релігійних текстів за допомогою знання однієї із давніх мов								+						
ПРН 15. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі релігієзнавства.					+					+				+

7.Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.4); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1 – 24 / 40 балів
2. **Самостійна робота №1:** РН 1.2, 2.1, 3.1, 4.1 – 6 / 10 балів
3. **Контрольна робота:** РН – 1.1, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4 - 6 / 10 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) самостійну роботу, 3) контрольну роботу. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі 60 балів
- в мінімальному вимірі 36 балів

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі - РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/ екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>36</i>	<i>24</i>	<i>60</i>
Максимум	60	40	100

7.2. Організація оцінювання

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До теми: 1- 5, 6, 7, 9, 10, 12-15 протягом семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«3» x 8 = 24	«5» x 8 = 40
Самостійна робота			
	Підготувати есе на тему «Великий Всеправославний собор на Криті 2016 року»	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Контрольна робота	До тем 1-5	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10

Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		36	60
---	--	----	----

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2-1 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота (Підготувати есе на тему «Великий Всеправославний собор на Криті 2016 року»):

10-8 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

7-5 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності

4-0 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його презентує, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань. Робота містить суттєві помилки.

3. Контрольна робота:

10-9 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

8-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно

його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності
 6-5 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності
 4-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

7.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРІВ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	семінари	С/Р
<i>Змістовий модуль 1 Ранньохристиянська традиція</i>				
1	Тема 1. Ідейне підґрунтя християнства. Ісус Христос	2	2	5
2	Тема 2. Ранньохристиянські священні тексти та напрямки раннього християнства	2	2	2
3	Тема 3. Донікейський період історії християнства	2	2	4
4	Тема 4. Період Вселенських соборів	2	2	3
5	Тема 5. Іконоборство. Розкол 1054 року	2	2	4
	Контрольна робота		2	
<i>Змістовий модуль 2 Історія православ'я</i>				
6	Тема 6. Вселенський Константинопольський патріархат	2	2	5
7	Тема 7. Александрійський патріархат	2	2	2
8	Тема 8. Антиохійський патріархат	2		5
9	Тема 9. Єрусалимський патріархат	2	2	5
10	Тема 10. Московський патріархат	2	2	4

11	Тема 11. Сербський патріархат і Румунський патріархати	2		4
12	Тема 12. Болгарський патріархат і Грузинський патріархати	2	2	5
13	Тема 13. Кіпрська, Елладська і Албанська православні церкви	2	2	2
14	Тема 14. Польська, Чеських Земель і Словаччини православні церкви, православна церква в Америці	2	2	2
15	Тема 15. Православна церква України	2	4	2
	Самостійна робота. Підготувати есе на тему «Великий Всеправославний собор на Криті 2016 року»			6
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:
 Лекцій – **30 год.**
 Семінарів – **30 год.**
 Самостійна робота – **60 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна (базова):

1. Біблія, або книги Святого письма Старого й Нового Заповіту : Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / Пер. проф. І.Огієнка. – Київ : Українське Біблійне Товариство, 2003. – 1166с. – ISBN 966-7136-29-9.
2. Гофманн Й. Історія ранньої Церкви: найважливіші аспекти / перекл. з нім. Олега Конкевича за ред. Олександра Петринка і Андрія Михалейка. – Львів: Видавництво Українського католицького університету 2019. – 244 с. – ISBN 978-617-7608-07-2
3. Історія писемності, священних книг і віроповчальних текстів: Навчальний посібник і хрестоматія 2 т.: т 1. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковщенко, Т.Г. Горбаченко, М.В. Лубська. – К: «Центр учбової літератури», 2014. – 448 с.
4. Історія писемності, священних книг і віроповчальних текстів: Навчальний посібник і хрестоматія 2 т.: т 2. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковщенко, Т.Г. Горбаченко, М.В. Лубська. – К: «Центр учбової літератури», 2014. – 336 с.
5. Історія, устрій і правовий статус християнських церков: Навчально-методичний посібник з конфесійно-практичного релігієзнавства для студентів філософського факультету. / В.І. Лубський, Є.А. Харьковщенко, М.В. Лубська, Т.Г. Горбаченко, І.М. Фенно; за ред. докт. філоф. наук, проф. М.В. Лубської. – К: «Центр учбової літератури», 2015. – 728 с
6. Саган О.Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан - К.: Світ знань, 2004. - 912
7. Саган Олександр. Православна Церква України: конституювання та перспективи розвитку / Олександр Саган. – К., 2019. – 103с.

Додаткова:

1. Головащенко С. Біблієзнавство. Вступний курс: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 496 с.
2. Пасічник О. С. Давньоцерковна література 2-ї половини I – 1-ї половини II ст.: особливості та вплив на сучасність / Labyrinths of Reality. Collection of scientific works (based on materials of the XXIII International scientific and practical conference December 24-25, 2021) – Issue 12 – 2021. – P. 16-21. – ISSN 2709-8834.
3. Пасічник О. С. Гностицизм в кінематографі: «Фото за годину» / Гілея: науковий вісник. – 2021. – Вип. 162(№5). Філософські, політичні науки. – С. 35-39. – ISSN 2076-1554.
4. Православна церква України // Велика українська енциклопедія.

5. Дорошенко, Дмитро. Православна церква в минулому і сучасному житті українського народу. Берлін: Нація в поході. 1940. 71 стор. (pdf, html)
6. Полонська-Василенко, Наталія. Історичні підвалини УАПЦ. Рим: PP. Basiliani. 1964. 124 стор. (2-ге вид., перше видання у 1964 році; Мюнхен: Інститут з вивчення історії та культури СРСР) (pdf)
7. Ульяновський, Василь. Церква в Українській державі 1917—1920 роках. Кн. 1—2. Київ: Либідь, 1997. 200 стор. (1-ше вид.) (djvu, книга 1: доба Української Центральної Ради) (djvu, книга 2: доба Гетьманату Павла Скоропадського)
8. Черенюк, Ярослав. Український церковно-визвольний рух після падіння самодержавства та ліквідація синодального управління РПЦ / Волинський благовісник. 2014. № 2. С. 109—123. (pdf)
9. Преловська, Ірина. Джерела з історії Української автокефальної православної церкви 1917—1939 рр.: збереженість, класифікація, актуалізація та інформаційний потенціал. Київ, 2015. 555 с. (pdf)
10. Рубан, Василь. Історичні передумови формування Української Соборно-єпископської Церкви. / Труди Київської Духовної Академії. 2016. № 16. С. 261—274. (pdf)